

метафоричні, в поетичних творах Дж. Г. Байрона є потужним, яскравим, влучним стилістичним засобом, за допомогою якого поет висловлює потрібні йому зміст та ідеї у кожному своєму вірші, вдало фокусує увагу та емоції читача на конкретному образі. Перифраза насичує поезію Байрона патетичними та емоційними відтінками художнього слова, стає своєрідною шифровкой-вказівкою на прецедентні імена, що акумулюють світову та англійську культуру, а також певну історичну епоху. В цілому система перифраз у Дж. Г. Байрона виявляє численні зв'язки з сучасними поетові політичними подіями Англії та Франції ХІХ століття та складає образно-символічну основу поетичного світу його поезій.

1. Демурова Н. Комментарий // Selections from Byron. — М., 1973.
2. Зорин А. Л. Комментарии // Дж. Г. Байрон. Избранная лирика. — М., 2004.
3. Калинин М. В. Поэтика онима. — Донецк, 1999.
4. Клименко Е. И. Дж. Г. Байрон. Язык и стиль. Пособие по курсу стилистики английского языка. — М., 1960.
5. Макарова С. Я. Перифраза в ономастической и апеллятивной лексике // Лексика русского языка и ее изучение. — Рязань, 1988.
6. Мифы народов мира. Энциклопедия. — М., 1998. — Т. 2.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. — Полтава, 2006.
8. Byron D. G. Selections from Byron. — М., 1973.

О. Д. Петренко

ПОЕТОНИМОСФЕРА ПОВІСТІ Р. ДАЛА ДЛЯ ДІТЕЙ “DANNY THE CHAMPION OF THE WORLD”

Протягом 60-70-х рр. ХХ ст. Роалд Дал написав і опублікував сім дитячих творів, з яких шість є казками. В усіх творах — і казкових, і не казкових, “реалістичний” повісті “Danny the Champion of World”, з автобіографічними мотивами, онімія займає вагоме, помітне місце, будучи одним з улюблених Далових виражальних і зображальних засобів. Власна назва — окреме слово, а онімія які складаються з декількох слів, є лексикалізованими одиницями. Важливою якістю онімії є її багатофункціональність — здатність

одночасно називати, диференціювати й ідентифікувати, також характеризувати носія, відмічати соціально, емоціонально тощо [6]. Власна назва як складовий елемент композиційно-смысловой структури творів відіграє визначальну роль у процесі упорядкування художньої інформації у текстовій тканині [8:5]. Взагалі, поетика Дала без власних назв просто немислима.

Повість про Денні, у якій сам хлопчик Денні є наратором, помітно відрізняється від попередніх дитячих творів Роалда Дала. Це — не казка. Тут є деякі перебільшення, яких жоден Далів твір не оминає, але немає фантастики, фантастичних чарівних речей чи істот. Казки з'являються тільки у вечірніх розповідях батька перед сном Денні. Причому одна з них — про доброго велетня, що зветься *The Big Friendly Giant*, скорочено *The BFG*. Так уперше промайнула у письменника згадка про казку, яку через сім років світ побачить розгорненою окремою, дуже цікавою книжкою "*The BFG*" [5:81-91].

Сюжет, що його розповідає в повісті Денні, є цілком реалістичним і певною мірою автобіографічним. Особисті риси Р. Дала відбито як в образі батька, так і в образі самого Денні. Зв'язок повісті про Денні з життєвими подіями самого письменника відзначається в редакційній примітці до виданого твору. У цій примітці розповідається, що коли Р. Дал приїхав у Букінгемшир, він здружився з працівником крамниці Клодом, і вони разом ходили в ліс ловити фазанів. Ліс, отже й фазани, був чужою власністю, а це означає, що друзі фактично займалися браконьєрством (*poaching*). Власне, цьому й присвячена повість про Денні.

Батько Денні назвав сина чемпіоном світу саме тому, що той придумав спосіб, яким наловив найбільше фазанів: родзинки зі снодійним: "*And we shall call this method **The Sleeping Beauty**. It will be a landmark in the history of poaching.*" [11:104]. Методом "Спляча красуня" (тут ця назва стає фактично власною) Денні й наловив стільки фазанів, що його батько у захваті вигукує: "*My son Danny is the champion of the world*" [11:162], а згодом і доктор Спенсер повторює те ж визначення: "*Hail to thee, dear Danny, you're the champion of the world.*" [11:175] Цими вигуками ніби народжується, а насправді повторюється і закріплюється в пам'яті читача заголовок твору [4:13-14].

Місце дії ніяк онімічно не специфіковане. Згадується лише ліс герцога Букінгемського, та вулиця містечка, де мешкають герої — *High Street*. Назва ця є чи не найпоширенішою назвою вулиць англійських поселень. Таким чином, бачимо, що локалізація подій є навмисне не деталізована і не прив'язана до якоїсь певної місцевості, бо, як зазначає Ю. О. Карпенко, точна локалізація художньому творові протипоказана, бо заважає узагальненню, зображенню життя взагалі, а не окремих конкретних подій з конкретною адресою [3: 59].

Персонажі твору мають звичайні, поширені англійські імена та прізвища. Скажімо, той же *Doc Spencer*, таксист *Charlie Kinch*, *Sidney Morgan*; також мешканці села *Mr Witton*; *Mr Pratchett* (лише останнє прізвище має певне конотативне забарвлення, звучить зневажливо, бо походить від англ. згрубілого *prat* і означає “сідниця” [1, т. 2:242]).

Дещо складнішою є номінація пастора *Reverend Lionel Clipstone* та його дружини *Mrs Grace Clipstone*: англ. *clip* “підстригти, обрізати”, *stone* “камінь” — пастор має “підстригати каміння” (жартівливий натяк на його духовну професію), але замість того теж мріє ловити фазанів, чим активно займається разом з Денні та його дорослими друзями дружина пастора Грейс Кліпстоун. Свої цікавинки мають і антропонімації вчителів місцевої школи, в якій навчається Денні. Директор її — *Mr Snoddy*; пор англ. діал. *snod* “охайний, чепурний”. Але сутність містера Снодді в тім, що він пияк, а для його поганої дружини *Mrs Snoddy* це прізвище звучить, як пародія. Інші вчителі: *Miss Birdseye* — турботлива і дбайлива вчителька, що займається з малечою у дитячому садку (*kindergarten*), тому її прізвище й орієнтоване автором і читачем на сучасні англійські асоціації: *bird* “птах” і *eye* “око”: “пташине око”, хоч насправді воно походить від д. — англ. *brid+ieg* “пташиний острів” [7:72,526,547]; закоханий у міс Бердзай *Mr Corrado*, що має поширене іспанське прізвище; нарешті *Lancaster* (поширене прізвище, утворене від топоніма *Lancaster*, що поєднує кельтський гідронім *Lune* та д-англ. *ceaster* “військовий табір, фортеця” [7:270,529]). Він брав участь у війні з Гітлером, а тому іменується: “*still called Captain Lancaster instead of just plain Mister*” [11:113]. Етимологічний

зміст прізвища відповідає не тільки військовому минулому цього вчителя старших класів, а і його суворому, навіть жорсткому характеру. Втім, учні називали його між собою *Lankers* [11:112], пор. англ. *lanky* “довгов’язий”.

Власником лісу, куди мало не все село тихцем ходило виловлювати фазанів, є *Mr Victor Hazell*, що тих фазанів у своєму лісі розводив. *Hazell* — єдиний антропонім повісті, який використовується у онімічній грі. Саме прізвище є омофоном до англ. *hazel* “горіх”. Сержант Енок Самуейз (*Enoch Samways*), місцевий полісмен із промовистим прізвищем — від д. — англ. *samwis* “дурний, тупий” розмовляв на діалекті кокні, що проявляється зокрема усиченням початкового [h] у словах, або ж додаванням [h] на початку слів із голосною [7:397,560]), “...*had funny habit of sometimes putting the letter h in front of words that shouldn’t have an h there at all. And as though to balance things out, he would take away the h from all the words that should have begun with that letter*” [11:191]. Тож він говорить: “*Mr Azell, if I may hask?*” [11:192]. Тут *ask* заступається на *hask*, а прізвище *Hazell* — на *Azell*. Алюзія до міцного горіха замінюється на алюзію до тендітної квітки азалії (*azalea*) шляхом паронімії. Тим самим вагомість і авторитет містера Гейзелла ставиться під сумнів.

З тих моментів, що можуть розглядатися в повісті як онімічно істотні, назвемо ще наступне.

Віктор Гейзелл щороку влаштовував великосвітський раут з полюванням на фазанів. Це тішило його самолюбство і давало змогу поспілкуватися з аристократами, про яких браконьєри зневажливо говорять: *the Duke of So-and-so* [11:95], тобто герцог Ім’яряк.

Охоронець Гейзеллового лісу (і фазанів) іменується *Mr Rabbits*. Таке прізвище в англійській мові існує, й походить воно від особового імені Роберт [7:374]. Але читач сприймає не цю затемнену етимологію, а паронімічний перегук зі словом *rabbit* “кролик”, що викликає посмішку: ліс охороняється кроликом.

Ми пересвідчилися в тому, що Р. Дал дуже легко (і цілеспрямовано) зрушує поділ назв на власні і загальні на користь перших. Апелятиви в нього стають онімами, наприклад, у двох казках про Чарлі Бакета [9,10]. У повісті про Денні таких зрушень менше, але

вони є. За взірцем марок автомобілів (що є назвами загальними) Денні запроваджує назви своїх транспортних засобів, що виступають онімами, власними назвами. У початкових розділах повісті описується, як батько спорудив йому з коробок для мила, але зі справжніми колесами і навіть мотором, дитячий “автомобіль”. “*I called it Soap*” [11:24]: англ. *soap* — “мило”, а *Soap*о приєднує фінальну літеру від лексеми *auto*. У кінцевих же розділах Денні вже сам конструює з дитячої коляски, яку йому дала місіс Кліпстоун, *Special Extra-large Poacher’s Model* для перевезення своєї чемпіонської здобичі — фазанів [11:178]. Ця “*Спеціальна екстра-велика браконьєрська модель*” — теж власна назва. Обидві — і вона, і *Soap*о — за існуючим групуванням власних назв належать до хремадонімів, а в стилістиці твору — до яскравих і влучних засобів поживлення тексту.

Власними в повісті стають й оригінальні назви браконьєрських методів виловлювання фазанів. Це не тільки згадувана вже “Спляча красуня” (*The Sleeping Beauty*), придумана Денні. Є, так би мовити, традиційні методи, якими герої повісті користувалися раніше: *Method Number One* — *The Horse* — *hair Stopper* [11:36], тобто “Кінська волосина-зупинювач”: волосина з кінського хвоста, встромлена в родзинку (проковтнувши таку родзинку, фазан втрачав здатність рухатись); *The Sticky Hat* [11:41] “Клейка шапчина”, паперовий кульок, змащений клеєм: фазан видзьобував звідти родзинки, а кульок приклеювався до нього і засліплював його. Назви цих “методів” теж набувають рис онімів, і за онімічною рубрикацією належать до ідеонімів [2:12].

Онімний простір повісті Р. Дала представлений шістьма розрядами онімів, які вжиті в тексті. Кількісне вираження онімів у творі вказує, що Роалд Дал уміло використав оніми різних розрядів для передачі сюжетної лінії повісті. Найбільш уживаними серед них є антропоніми, які яскраво передають реалістичний сюжет твору. Відзначимо, що оніми в даній повісті, не будучи широко вживаним мовним засобом, все ж мають певну змістовну навантаженість, що є проявом авторського ідіостилу.

У цілому повість про Денні істотно вирізняється з-поміж інших дитячих творів Роалда Дала. Зазначимо, що відмінність має і свій суто стилістичний вияв: це перший твір Дала дитячої тематики, у

якому немає жодного фрагмента віршованого тексту. Ніби компенсуючи цю ситуацію, видавництво в долученій редакційній примітці наводить пронизливе мотто Р. Дала: "My candle burns at both ends / It will not last the ends night / But ah my foes and oh my friends / It gives a lovely light" [11:216]. Самоіронії у наведених словах Дала вистачає, як вистачає і суму. Втім, метафорична свічка згоріла, коли Роалду Далу було 74 роки. І встиг він зробити багато, ставши провідним англійським дитячим письменником ХХ ст.

З розгляду хоча і нетипової для Дала, бо надто реалістичної, не казкової повісті про Денні, пересвідчуємось, що такого тонкого майстра онімічних акцентів і такого уважного до власних назв письменника дитяча англійська (і не тільки англійська) література ще не знала.

1. Большой англо-русский словарь. / Под общим руководством И. Р. Гальперина. — 3-е изд. — М., 1979. — Т. 1-2.

2. Карпенко М. В. Русская антропонимика. — Одесса, 1970.

3. Карпенко Ю. О. Функції топонімічних назв у творах О. Ю. Кобилянської: До питання про топонімічну стилістику // Творчість Ольги Кобилянської: Тези доп. респ. наук. конф. — Чернівці, 1963.

4. Карпенко Ю. О. Про назви творів Ліни Костенко // Культура слова. — К.: 1991. — Вип. 41.

5. Клічук О. Д. Онімічна специфіка повісті Р. Дала "The BFG" // Записки з ономастики. — Одеса, 2001. — Вип. 5.

6. Лосев А. Ф. Философия имени. — М., 1990.

7. Рыбакин А. И. Словарь английских фамилий. — М., 1986.

8. Співак С. М. Власна назва в композиційно-смісловій структурі віршованих текстів американської поезії ХХ століття: комунікативно-когнітивний підхід: Дис.... канд. філол. наук: 10. 02. 04. — Київ, 2003.

9. Dahl R. Charlie and the Chocolate Factory. — Lnd., 1995.

10. Dahl R. Charlie and the Great Glass Elevator. — Lnd., 1997.

11. Dahl R. Danny the Champion of the World. — Lnd., 2001.